

Gambier

Arthur van Esveldt

Enige jaren geleden is bij mij het idee ontstaan om een digitale catalogus te maken waarin de modellen van de Noord Franse kleipijpenfabriek Gambier getoond en omschreven worden. Eerder heeft Francis van Parys getracht zoveel mogelijk pijpen van Gambier te omschrijven in zijn 4-delige uitgave "Les pipes en terre de Gambier". Van Parys heeft indertijd gekozen voor een thematische indeling, in mijn catalogus zijn de gebruikte vormnummers leidend. De lijst begint met nummer 0, een eenvoudige "Belge". De lijst eindigt met nummer 2039, een figurale pijp in de vorm van het borstbeeld van Raimond Poincaré. (In 1913 president van Frankrijk)

Een eerste opzet met oplopende vormnummers kon al gauw gemaakt worden aan de hand van een aantal catalogi van Gambier die bewaard zijn gebleven uit de periode 1840 - 1918. De informatie uit deze catalogi geeft een mooi overzicht maar is niet compleet. In de collectie van de inmiddels overleden verzamelaar Guy Declaf (Givet, Fr) bevindt zich een inventarisatielijst uit 1858 van een groothandel in Parijs. Op deze lijst is een opsomming te zien van de aantallen pijpen met naam en vormnummer die zich op dat moment in het magazijn bevonden. Deze groothandel bevond zich op de Rue de L'Arbre sec en had naast pijpen van Gambier ook producten van Fiolet uit Saint Omer in de voorraad. Op deze lijst staan een aantal onbekende modellen met vormnummer genoemd die niet in de catalogi voorkomen en bleek dus een waardevolle aanvulling te zijn. Ook was het interessant dat de benaming van de pijpen in deze lijst soms afweek van de namen die we in latere catalogi tegenkomen. Een voorbeeld hiervan zijn de pijpen die bekend zijn met de naam "Maure de Barcelonne" waarvan Gambier 6 verschillende in het assortiment had. Dit model bestond in verschillende formaten waarvan de kop in de vorm van een mannenhoofd is met een lange baard, een kapje op het hoofd en uitpuilende ogen. In de lijst van 1858 worden deze koppen "Taitien" genoemd, een naam die na 1860 niet meer gebruikt word.

De afgelopen 4 jaar heb ik in binnen- en buitenland foto's gemaakt van Gambierpijpen die zich bevinden in collecties van particulieren en enkele musea. Deze foto's zijn ter illustratie toegevoegd aan de catalogus. Tijdens deze boeiende bezoeken ben ik vele modellen tegen gekomen waarvan de naam en soms ook het vormnummer onbekend is. De meeste Gambier pijpen die ik ben tegenkomen zijn keurig voorzien van merknaam en vormnummer en waren dus gemakkelijk te plaatsen in de lijst. Dit is echter

niet altijd zo geweest, in de periode rond de eerste helft van de 19^e eeuw zijn de pijpen vaak alleen maar gemerkt met het merkje: JG. Veel van deze modellen met tot op heden een onbekend vormnummer en soms ook onbekende naam zijn apart opgenomen in de catalogus. Graag wil ik een 4-tal mooie voorbeelden tonen van pijpen die in geen enkele van de tot nu toe bekende catalogi afgebeeld zijn. Al deze pijpen, met soms fraaie karikaturen, zijn ontworpen rond de actualiteit van het 19^e-eeuwse Frankrijk.

Titi le Talocheur. (foto deze pagina) Hoogte ketel: 7cm.

Pijp met figurale ketel zonder hiel met een olopende steel en manchete. De ketel is ovaalvormig en versierd met druiventrossen en bladeren. Onder de ketel een vierkant voetstuk waarop een jonge man met snor staat met de handen in zijn broekzakken. Op het hoofd staat schuin een muts. Op de voorzijde van het voetstuk in reliëf: TITI LE TALOCHEUR. Op de zijkant van het voetstuk staat de merknaam. Vormnummer onbekend.

Titi (bijnaam voor straatjongens uit Parijs) le Talocheur was een bekende persoonlijkheid in het "theatre de funambules". Dit was een soort straattheater in Parijs wat grote bekendheid kreeg door de pantomimespeler Jean-Gaspard Debureau in de jaren 30 van de 19^e eeuw. Deze figuur is inmiddels lang vergeten maar was in Frankrijk een bekendheid, hij is bezongen in een lied van Victor Gelu en ook zijn er prenten bekend met een afbeelding van deze Titi.

Californie, Tête nr.734. (kaft, pag. 3 r.b.) Hoogte ketel: 5,7cm.

Pijp met figurale ketel zonder hiel met olopende steel en manchete. Ketel in de vorm van het hoofd van een man met opengesperde mond die 5-Franc stukken uitbraakt. Deze munten vormen een baard van munten. Het haar is in 2 gedraaide vlechten naar achteren gebonden die op het achterhoofd

bijeen gehouden worden. Op het voorhoofd een band met daarop een groot 5-Franc muntstuk. De steel is met bloemen en bladeren versierd. Dit model wordt alleen in de inventarisatielijst uit 1858 vermeld. Wingender Frères uit Chokier (B) had dit model ook in het assortiment.

Alexandre Dumas schreef in 1852 een boek genaamd: "Californie". Dit boek gaat over een jonge Fransman die al zijn geld bij elkaar schraapte om te emigreren naar Californië. In die tijd was er een grote gold-rush waar vele Fransen op af kwamen. Ook de jongeman uit het boek van Dumas ging goud zoeken. Vele Fransen kenden zeer armoedige tijden en waren weinig succesvol bij het graven naar goud. Wellicht slaat deze karikaturale pijp die geld spuugt op de Fransen die rijk dachten te worden.

Jules Favre, Tête nr.714. (kaft, pag. 3 l.b.) Hoogte ketel: 5,5cm

Pijp met figurale ketel met oplopende steel met manchets. Ketel in de vorm van een karikaturaal gezicht van Jules Favre met een bril, een lange opzij gekamde haarlok en een ringbaard onder zijn kin. De steel is gedecoreerd met bladeren. Dit model staat in geen enkele catalogus maar staat vermeld in de inventarisatielijst van 1858.

Gabriel-Claude-Jules Favre (1809 Nice-1880)

Hij was aanhanger van de Juli Monarchie en nam deel aan de republikeinse oppositie tegen Koning Louis Philippe. Na de Revolutie van 1848 was hij één van de leiders van de tijdelijke regering. Onder Keizer Napoleon III was hij de leider van de constitutionele oppositie.

Ledru Rollin, Tête grande (voorzijde kaft) Hoogte ketel:7,5cm

Pijp met oplopende steel met manchets. Steelaanzet loopt onder de ketel uit in een scherpe punt. Borstbeeld van Ledru-Rollin met ringbaard. Op het borstbeeld een lint met de kleuren van de Franse vlag en een onderscheiding en langs de rand in reliëf: "LEDRU ROLLIN". (In de eerste helft van de 19^e eeuw zien we dit vaker bij Franse pijpen, o.a. Dumeril) Deze pijp is bekend in twee formaten maar wordt vreemd genoeg in geen enkele catalogus of nomenclatuurlijst vermeld. Het vormnummer is onbekend, alleen het JG merk is aangebracht.

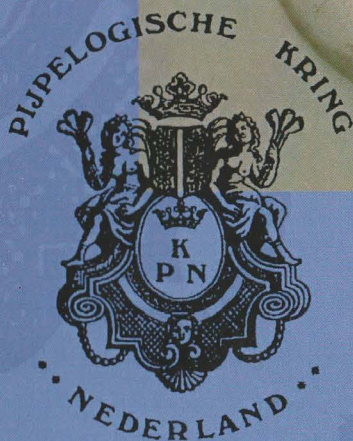
Alexandre Auguste Ledru Rollin(1807-1874). Deze advocaat werd bekend als een radicale tegenstander van de troonsbestijging van Louis Philippe in 1830 en was verdediger van de journalisten. Hij werd in 1841 gekozen in de kamer van afgevaardigden en was erg actief in de campagne die uiteindelijk leidde tot de Franse Revolutie in 1848. Ledru Rollin was presidentskandidaat bij de verkiezing van december 1848, maar werd

verslagen door Louis Napoleon. (de latere Napoleon III) In juni 1849 ondernam hij een opstand tegen de regering van Napoleon maar die mislukte. Hij had gedurende 2 uur een tijdelijke regering en moest toen op de vlucht naar Engeland. Gedurende zijn lange ballingschap schreef hij vele revolutionaire brochures. Bij de ondergang van het 2e keizerrijk keerde hij terug naar Frankrijk en werd in 1874 gekozen in de Kamer van afgevaardigden.

Ik hoop met deze digitale catalogus een goed beeld te kunnen geven van de modellen die Gambier gedurende hun 146-jarige bestaan heeft geproduceerd zonder te pretenderen compleet te zijn. Uit de beginperiode van Gambier is weinig tot niets bekend en ook in de eerste helft van de 19^e eeuw zijn veel pijpen uitgebracht die kort in productie zijn geweest en niet vermeld worden in lijsten of catalogi. Nog steeds lukt het om "gaten" in de catalogus op te vullen en ook het internet biedt tegenwoordig mogelijkheden om geëxporteerde pijpen te bemachtigen die in Europa nauwelijks voorkomen. Zo heb ik bijvoorbeeld de afgelopen jaren een aantal Gambierpijpen in Canada kunnen kopen met de beeltenissen van Canadese politici.

De verwachting is dat ik deze catalogus in de komende 2 jaar af kan ronden en het is de bedoeling dat er ook een Franse versie komt.

PIJPELOGISCHE KRING NEDERLAND

Kwartaalblad voor de
pijpenverzamelaar
en onderzoeker

Jaargang 30, nummer 120
April 2008

COLOFON

Abonnement

Abonnementsjaar loopt
van 1 juli t/m 30 juni

Betaling

Nederland: € 16,00 per jaar
Buitenland € 22,00 per jaar
Postgiro 3823478
t.n.v. Pijpelogische Kring Nederland

Verschijningsdata

juli, oktober, januari en april

Deadline kopij

Uiterlijk 6 weken voor verschijning

Bodemvondst. Jacobus Murk, 1770-1806.
Schoonhoven. -bloemenvaas IKBM.

Op de voorpagina:

"Ledru Rollin"

Tête grande Hoogte ketel: 7,5cm.
Gemaakt door Gambier en slechts
gemarkt met "JG"

www.tabakspijp.nl
info@tabakspijp.nl

Kwartaalblad voor de
pijpenverzamelaar en
onderzoeker.

ISSN: 0924-4158

Auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

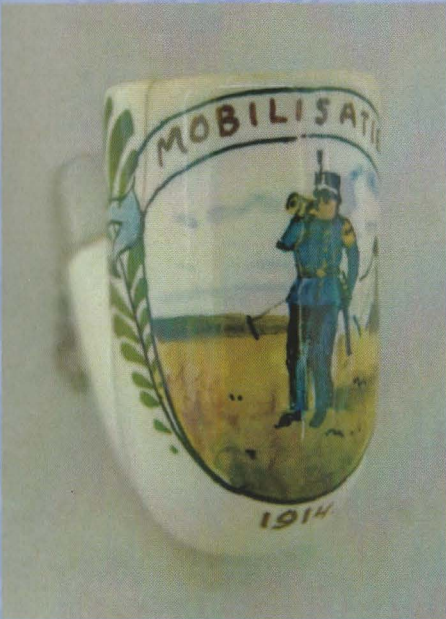

"Jules Favre" Gambier à Paris
Tête nr. 714
Hoogte: 5,5 cm.

"Californie" Gambier à Paris
Tête nr. 734
Hoogte: 5,7 cm.

Mobilisatie, Goedewaagen

Mobilisatie, Hollandia